

Systematiske flyvehavreundersøgelser foretaget af foreningerne af »Unge Landmænd« på Lolland-Falster.

Foregående artikler i *Tidsskrift for Landøkonomi*
om flyvehavren og dens bekæmpelse, se hæfterne
7 og 9 1949.

I.

Undersøgelsesens tilrettelæggelse og gennemførelse.

Af konsulent *Ejgil Hansen*, Systofte, Nykøbing F.

I sommeren 1949 gennemførtes en række omfattende systematiske undersøgelser vedrørende flyvehavrens forekomst og udbredelse på Lolland og Falster.

Disse undersøgelser var et led i de undersøgelser vedrørende flyvehavrens bekæmpelse, som i disse år foretages af De samv. lolland-falsterske Landboforeninger. Formålet var at indsamle et stort materiale, som på et bredt grundlag skulle tjene til at få flyvehavrens udbredelse i de enkelte egne af stiftet registreret og kortlagt. Undersøgelserne blev ledet af planteavlkontoret i Saksøbing, og arbejdet i »marken« foretoges af medlemmer af foreningerne »Unge Landmænd«.

Det var konsulent *H. H. Holme Hansen*, Saksøbing, der fremkom med planen om at lade de unge landmænd deltage i sådanne systematiske undersøgelser. Først forelagde han den for de to ungdomskonsulenter, *N. Pontoppidan*, Søllested, og *Ejgil Hansen*, Systofte. Den fremførtes derefter på de to hovedforeningers generalforsamlinger i foråret 1949. Begge steder fik ideen god tilslutning, og man gik ind for at medvirke ved planens gennemførelse.

Der var nu grundlag for at arbejde videre med sagen, og man tog fat på at udarbejde og fastlægge de nærmere enkeltheder ved planen og dens gennemførelse.

Da den færdige plan forelå, fremførte *Holme Hansen* den på et møde i samvirksomhedens planteavlsudvalg, hvortil også

de to ungdomskonsulenter var indbudt, og forslaget blev her vedtaget af udvalget. Videre vedtoges det at yde de lokalforeninger af »Unge Landmænd«, som gennemførte undersøgelserne, et passende honorar for deres arbejde. Dette honorar skulle tjene som en opmuntring til foreningerne, så man kunne få så mange medlemmer som muligt til at medvirke ved undersøgelserne. Det overlodes til de enkelte lokalforeningers bestyrelser, hvorvidt man ville fordele de stillede penge til de medlemmer, der foretog undersøgelserne, eller lade pengene gå i foreningens kasse. (På Falster udbetaltes beløbene alle vegne til medlemmerne). Udvalget stillede dog den betingelse for honorarets udbetaling, at der virkelig blev gjort et stykke arbejde af de unge landmænd, således at der gennemsnitlig blev undersøgt mindst 60 ejendomme pr. lokalforening.

Planen for undersøgelserne gik ud på, at »Unge Landmænd«s medlemmer skulle aflægge besøg på de enkelte landejendomme, store såvel som små, og så vidt muligt tage et område ad gangen, således at alle landejendomme inden for området blev besøgt. Ved gennemgang af markerne skulle man undersøge, om der fandtes flyvehavre på den pågældende ejendom. Til brug ved undersøgelserne blev der trykt nogle bøger til at notere de gjorte iagttagelser i, een side til hver ejendom. En sådan side er vist nedenfor.

Øverst ses et skema, hvori eventuelle flyvehavre-forekomster blev registreret. Nederst er anført en række spørgsmål, som man, i tilfælde af at der fandtes flyvehavre på ejendommen, skulle søge at få besvaret hos ejeren.

Bøgerne fremstilledes i et sådant format, at man kunne have dem i en jakkelomme og med 50 sider pr. bog. Endvidere blev de fremstillet således, at siderne let kunne rives ud, hvilket viste sig at være en praktisk foranstaltning ved materialets opgørelse.

Arbejdet med at skaffe folk til undersøgelserne og at få planen realiseret ude i de enkelte lokalforeninger blev overladt til de to ungdomskonsulenter.

Midt i juni måned tog vi fat på forberedelserne til undersøgelsernes gennemførelse. Det nødvendige mandskab gik det

Flyvehavre-Undersøgelse

hos

.....
(Navn)

.....
(Adresse)

Flyvehavre-Forekomst

Afgørde	Enkelte	Faa	En Del	Ret mange	Mange
Byg					
Byg					
Havre					
Hvede					
Andre Afgr.					

(Der sættes Kryds i den paagældende Rubrik)

Svær Lerjord..... Let Lerjord..... Sandmuld..... Moseagtig.....

Hvornaar er Flyvehavren iagttaget første Gang?

Hvorfra menes den at stamme?

Pletvis eller jævn Forekomst i Marken?

Er Bekæmpelse foretaget?

Hvordan?

Fortsættes Bekæmpelsen?

Andre Oplysninger:

Undersøgelsen foretaget den / af

.....
(Navn)

de fleste steder let med at få til at melde sig. Den enkelte lokalforenings område blev inddelt i passende store distrikter. Mandskabet blev inddelt i hold på to mand. Hvert hold fik tildelt et distrikt — og så vidt muligt et distrikt, hvor mindst den ene var godt lokalkendt. Det lettede arbejdet med at holde de enkelte distrikter ude fra hverandre, og det var også lettest at få de ønskede oplysninger, når en af de unge landmænd og ejendommens ejer kendte hinanden i forvejen.

Hvert hold fik udleveret en af de ovenfor omtalte bøger

og fik til opgave at undersøge mindst 20 ejendomme, hvilket også viste sig at være praktisk gennemførligt.

Det var naturligvis en forudsætning for undersøgelsernes gennemførelse, at mandskabet kendte flyvehavre-planten. De fleste kendte den, men der var også en del, som aldrig havde set en sådan plante. Det fik de imidlertid god lejlighed til, inden undersøgelserne skulle begynde.

På fællesskuet i Maribo den 24. og 25. juni havde Statens Ukrudtsforsøg lavet en udstilling vedrørende de forskellige ukrudtsplanter og deres bekæmpelse, bl. a. var der også en del materiale, der omhandlede flyvehavren og viste de forskellige typer *in natura*. Vi opfordrede gennem skolerne de unge landmænd til at aflægge denne udstilling et besøg og sætte sig grundigt ind i plantens udseende.

Da vi imidlertid ikke kunne være sikre på, at alle, der skulle deltage i undersøgelserne, havde lejlighed til at besøge denne udstilling, afholdt vi i sidste del af juni måned et instruktionskursus i hver lokalforening. Ved den lejlighed fik alle vore medlemmer mulighed for at lære planten at kende og høre nærmere om den. På den årstid var flyvehavren dog ikke skredet igennem på de dyrkede arealer, men i skel og på gærder i de egne, hvor den plejer at være tidligt på færde, hentede vi det nødvendige materiale til undervisningen.

Vi var nu klar til at gå i gang med undersøgelserne, så snart flyvehavren var skredet igennem på markerne, og den store udbredte top var let kendelig. Da dette tidspunkt nærmede sig, opfordrede konsulent Holme Hansen gennem stiftets landbrugstidsskrift, »Landbrugstidende«, alle landmænd til at tage vel imod de unge landmænd og give dem lov til at trave igennem markerne samt beredvilligt give dem de ønskede oplysninger. Samtidigt udsendtes en flyvehavre-pjece til alle landbrug på Lolland-Falster med en kraftig opfordring til at få bekæmpet flyvehavren, hvis den fandtes på deres ejendom.

Undersøgelserne blev derefter gennemført i de 3 første uger af juli måned, indtil høsten begyndte omkring den 23.—25. Med undtagelse af ganske enkelte steder blev vore

medlemmer alle vegne godt modtaget. De allerfleste landmænd er jo selv meget interesseret i bekæmpelsen af dette ukrudt og i at få konstateret, om det findes på deres marker. På de fleste af de ejendomme, hvor der fandtes flyvehavre, udpegede ejeren selv forekomsterne for de unge landmænd, hvilket fremmede undersøgelserne meget. Der kan dog også nævnes tilfælde, hvor en landmand på forespørgsel fra vore folk, om der fandtes flyvehavre på hans ejendom, og om man måtte have lov til at foretage en gennemgang af hans marker, svarede, at på hans ejendom var der bestemt ikke flyvehavre, og der var derfor ingen grund til at foretage nogen undersøgelse der. Derimod kunne han henvise til naboens marker. Der vidste han, at den fandtes. Han tænkte imidlertid ikke over, at man fra naboernes marker også kunne se hen over hans marker og således derfra konstatere, om også han havde flyvehavre på ejendommen. Det viste sig nemlig i enkelte tilfælde, at hvor man blev mødt på den her anførte måde, opdagede man flyvehavre i den pågældendes mark.

Hvert hold kunne pr. aften undersøge fra 1 til 5 ejendomme, alt efter størrelsen og de oplysninger, ejeren kunne give på forhånd.

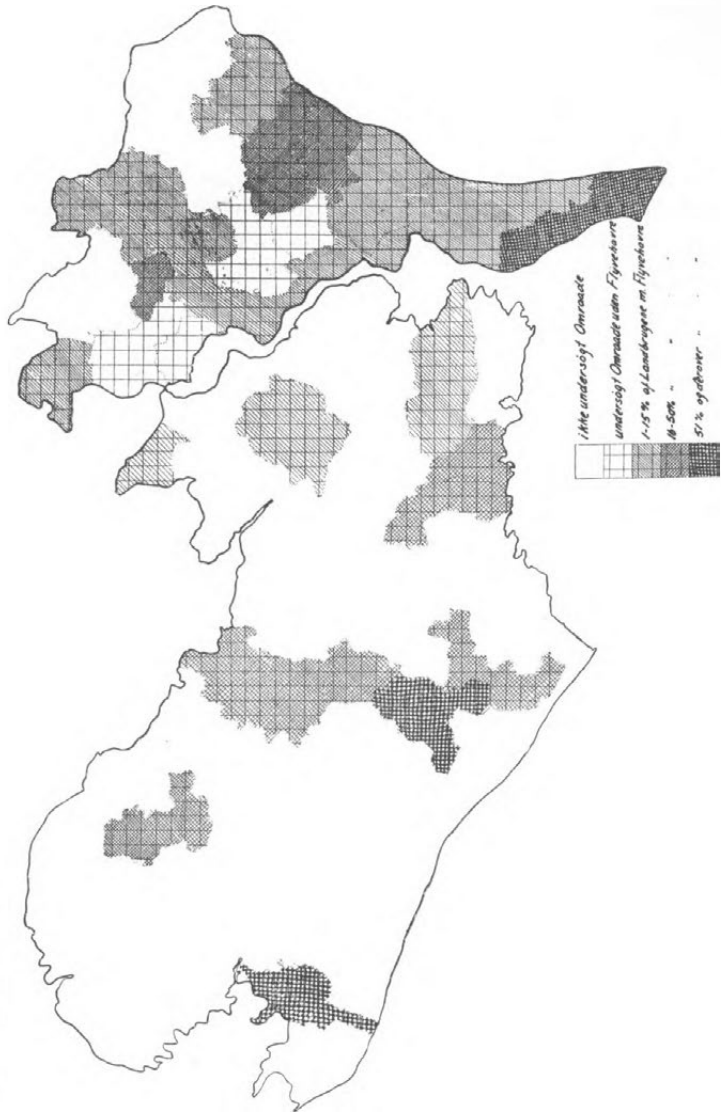
Ved gennemgangen af markerne måtte man indskrænke undersøgelserne til særlig at gælde de marker, hvor der var størst sandsynlighed for at finde en eventuel forekomst, nemlig bygmarkerne, roemarkerne, græsmarkerne samt evt. frømarker og olieør (de kraftigste flyvehavre-planter, jeg endnu har set i stiftet, så jeg i en valmue-afgrøde på Vestlolland). I vintersæd og havre er det meget vanskeligt at finde flyvehavren. I vintersæd er den sjælden, og i havremarkerne skal man se efter den, før den er fuldt gennemskreden, da den på dette tidspunkt stikker en kende op over havren. Senere skjuler den sig mellem havreplanterne.

Der kan måske mod denne form for flyvehavre-undersøgelser indvendes det, at man har for lidt kontrol med undersøgelsernes grundighed, således at man ikke med sikkerhed kan drage slutninger af det indhøstede materiale.

Naturligvis var det umuligt at kontrollere, hvor grundigt hvert enkelt hold gennemgik de forskellige ejendomme, men

Kort

Flygharens Utbredelse, 28. Nummer i
 Nordbo Flint.
 Västmanlands Undersögelser - Sommer, 1939.

en vis kontrol var dog mulig. Planteavlkontoret sad i forvejen inde med mange oplysninger om forekomster rundt omkring i stiftet, dels på grundlag af henvendelser fra landmændene selv og dels ved oplysninger fra de folk, som foretager markkontrol for de forskellige kornfirmaer. Ud fra disse oplysninger havde man dannet sig et billede af flyvehavrens forekomst, og det resultat, man kom til ved opgørelsen af det materiale, som de unge landmænd havde indsamlet, viste sig at være i god overensstemmelse med, hvad man havde ventet. Ialt blev 1684 ejendomme undersøgt.

Man kan vist godt sige, at forsøget faldt heldigt ud. Arbejdet vil da også blive fortsat i den kommende sommer. Der er endnu ca. 6000 landejendomme at undersøge her i stiftet. Først og fremmest vil man dog sætte ind på at få undersøgelserne tilendebragt i de områder, hvor man ikke blev færdig sidste år.

Det skulle ikke volde noget større besvær at fortsætte arbejdet, hvor vi slap i fjor. Lister med opgivelse af tidligere undersøgte ejendomme uddeles engang i juni måned til folk, der melder sig til undersøgelserne i år. Hvor det er nødvendigt, afholdes der nye instruktionskursus. Det vil dog de fleste steder lette forberedelserne meget, at vi mellem vore medlemmer fra sidste år har en fast stab af »amatør-flyvehavre-eksperter«, som kan gå foran i arbejdet.

Det praktiske resultat af disse undersøgelser er, at der er skabt et godt materiale til hjælp ved bedømmelse af flyvehavrens udbredelse. Der er desuden påvist flyvehavre i mange landbrug, hvor man ikke anede, at den fandtes. Mange flere end før — unge såvel som ældre — har nu lært den at kende og — hvad der måske er det allervigtigste: Der er vakt forøget interesse for bekæmpelsen af flyvehavren.

II.

Undersøgelsesernes resultat.

Af landbrugskand. *N. J. Pontoppidan*, Søllested.

Resultatet af »Unge Landmænd«s flyvehavre-undersøgelser er meddelt i De samv. lolland-falsterske Landboforeningers planteavlsberetning for 1949, hvoraf det fremgår, at der på

Lolland er undersøgt 1097 landbrug. Der er fundet flyvehavre i større eller mindre mængder i 320 af disse, hvilket svarer til, at 29 pct. af de undersøgte brug er mere eller mindre forurenede af det ondartede ukrudt.

Der er stor forskel på den hyppighed, hvormed flyvehavren optræder i de undersøgte områder. I Vestenskov kommune har således ikke mindre end 78 pct., i Ringsebølle 73, i Nebbelunde-Sæddinge 54 og i Vesterborg kommune 50 pct. af de undersøgte landbrug flyvehavre, medens der i Radsted kommune kun er fundet flyvehavre i 9 pct. og i Vignæs i 12 pct. af de undersøgte brug.

På Falster er flyvehavren også almindelig, men forekomsterne er ikke her så hyppige som på Lolland.

På Falster har de unge landmænd undersøgt 687 landbrug og fundet flyvehavre i 106 eller 15 pct. af disse. Undersøgelserne på Falster har omfattet 15 kommuner, og der er fundet flyvehavre i de 12. 3 kommuner: Tingsted, Kippinge-Brarup og Systofte synes at være helt fri for flyvehavre, og kun i 3 kommuner har over 20 pct. af ejendommene flyvehavre, nemlig Skelby-Gedesby 64, Sdr. Kirkeby-Sdr. Alslev 41 og Karleby-Horreby-Nr. Ørslev 38 pct.

Som det ses af Tabellerne 1 og 2, har undersøgelserne kun i et enkelt tilfælde omfattet alle kommunens landbrug, men der er med undtagelse af nogle kommuner på Falster undersøgt så mange landbrug i hver kommune, at man får et ret pålideligt indtryk af flyvehavrens udbredelse inden for det pågældende område.

Der er ved udarbejdelsen af de to tabeller ikke taget hensyn til, om der er fundet mange eller få flyvehavre-planter i de undersøgte landbrug, kun til, om der er fundet flyvehavre eller ikke, men undersøgelserne bekræfter den nærliggende slutning, at man finder de mest flyvehavrebefængte landbrug i de områder, hvor der procentvis er flest landbrug med flyvehavre.

Flyvehavre er, som undersøgelserne bekræfter, en meget almindelig ukrudtsplante på Lolland-Falster, men i langt de fleste landbrug, hvor den findes, er der kun tale om få spredtstående planter.

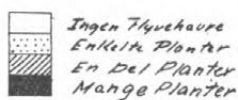
Tabel 1. Undersøgelser på Lolland.

Kommune hvori undersøgelser er foretaget	Antal landbrug 16/7 1949	Antal undersøgte landbrug	Antal landbrug med flyvehavre	Landbrug med flyvehavre i pct. af antal undersøgte landbrug
Vesterborg	123	115	57	50
Vestenskov	83	68	53	78
Østofte	157	150	25	17
Hillested	88	63	18	29
Bandholm	78	74	22	30
Ringsebølle	15	15	11	73
Nebbelunde-Sæddinge ..	73	65	35	54
Taagerup-Thorslunde ...	138	76	26	34
Radsted	150	108	10	9
Vignæs	51	51	6	12
Ø. Ulslev-Godsted	112	76	18	24
Herritslev	82	71	15	21
Kettinge-Bregninge	263	165	24	15
Ialt	1 413	1 097	320	29

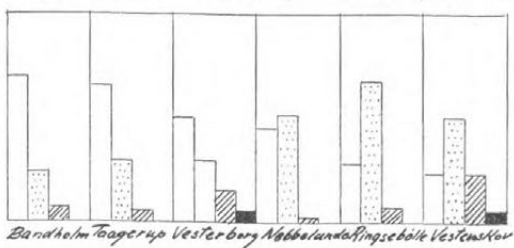
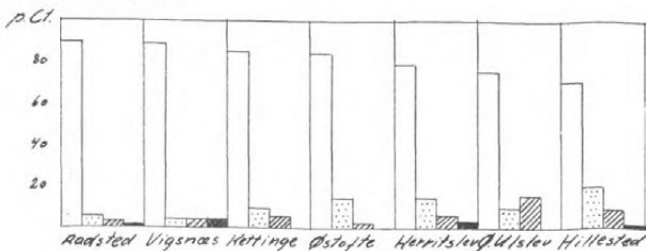
Tabel 2. Undersøgelser på Falster.

Kommune hvori undersøgelser er foretaget	Antal landbrug 16/7 1949	Antal undersøgte landbrug	Antal landbrug med flyvehavre	Landbrug med flyvehavre i pct. af antal undersøgte landbrug
Vaalse	85	25	2	8
Kippinge-Brarup	240	18	0	0
Nr. Alslev-Nr. Kirkeby .	156	46	8	19
Gunslev	145	131	16	12
Torkildstrup-Lillebrænde	186	73	5	7
Horbelev	207	60	8	14
Ønslev-Eskildstrup	210	33	5	15
Tingsted	175	47	0	0
Karleby-Horreby	223	40	15	38
Systofte	71	20	0	0
Nr. Vedby	149	16	1	7
Idestrup	167	61	1	2
Sdr. Kirkeby-Sdr. Alslev	50	17	7	41
Væggerløse	158	47	4	9
Skelby-Gedesby	129	53	34	64
Ialt	2 351	687	106	15

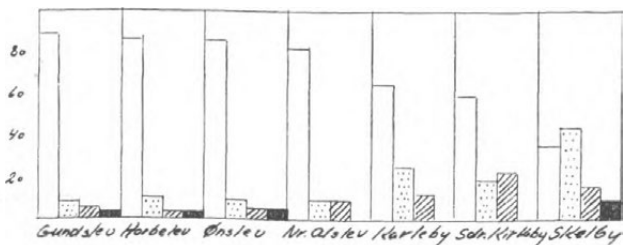
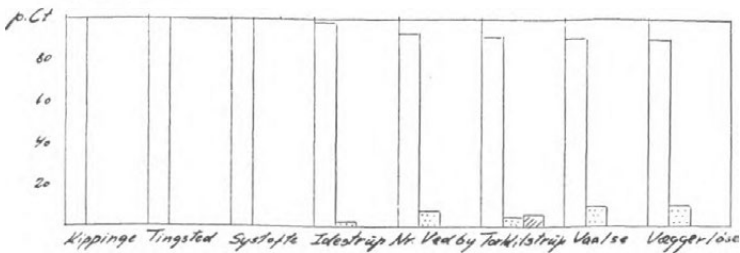
Flyvehavrens Udbredelse i de undersøgte Kommuner.

Lolland

Falster

Gundslev Hørbek Ønslev Nr. Arstev Karlby Sønderby

Undersøgelserne er foretaget som et led i den kampagne, de lolland-falsterske landboforeninger har påbegyndt for at udbrede almindeligt kendskab til flyvehavren og for at advare mod de ubehageligheder, den kan medføre, hvis den i fred og ro får lov til at vinde terræn. Kampagnen har været ført fra 1945, hvor de første systematiske undersøgelser blev foretaget på Vestlolland. At der stadig er grund til at holde røre om sagen, viser sig bl. a. derved, at man endnu kan finde jordbrugere med flyvehavre i deres marker, uden at de er klar over det. Man har ikke taget notits af nogle få »havreplanter« i byggen, og i havren kan den være vanskelig at skelne fra den dyrkede havre. Men kampagnen har ikke været ført forgæves, hvad der kan slutes af følgende: Ved undersøgelserne i 1945 blev de jordbrugere, på hvis ejendomme der fandtes flyvehavre, blandt andre spørgsmål stillet over for dette: Bortluger De flyvehavre på Deres ejendom hvert år?

Til spørgsmålet svarede i 1945 20 pct. ja, medens de resterende 80 pct. svarede nej! Stillet over for det samme spørgsmål ved »Unge Landmænd«s undersøgelser i 1949 svarede næsten alle ja! Dette lille eksempel fortæller en del om propagandaens virkning.

Det har været undersøgelsernes formål dels at indsamle et statistisk materiale, der viser flyvehavrens udbredelse på Lolland-Falster og dels — og det har ikke været mindre vigtigt — at skabe interesse for det arbejde, der gøres for at komme flyvehavren til livs. Denne interesse er vakt både hos de ældre bosiddende landmænd og hos de unge, der engang skal føre bedrifterne videre, dem, der nu står som »Unge Landmænd«s medlemmer. Mange af dem har gjort en stor indsats i undersøgelsesarbejdet og er på vej til at blive rene flyvehavre-eksperter. De kender nu flyvehavren, ved hvor den særlig hyppigt kan findes og har på turene rundt på gårdene drøftet, hvordan man bekæmper den.

Ved en vurdering af undersøgelsernes resultat må det vist siges, at de to hensigter er nået. Man burde måske hist og her have grebet sagen an på en lidt anden måde. Det ville f. eks.

sikkert have været en fordel at have koncentreret undersøgelserne til nogle færre kommuner, og så til gengæld have fået alle landbrug i kommunen med. En sådan grundighed ville have forenklet den fortsættelse af undersøgelserne, der ved forhandling mellem planteavlsudvalget og »Unge Landmænd«s ledelse allerede er planlagt.

III.

Flyvehavre-undersøgelser som arbejdsopgave for unge landmænd.

Af Chr. Aage Krogsriis.

Det vil af de to foregående afsnit være fremgået, hvorledes systematiske flyvehavre-undersøgelser er indføjnet som et nyt og værdifuldt led i det landøkonomiske ungdomsarbejde på Lolland-Falster.

Der er bl. a. to årsager til, at dette arbejde må hilses med tilfredshed. Dels er der hensynet til flyvehavren — denne ukrudtsplante, der ikke blot på de sydlige øer, men også adskillige andre steder i landet, kan få lige så alvorlige følger for markbrugets økonomi som den smitsomme kastning har for kvægbrugets. Og dels er der den fornyelse af det landøkonomiske ungdomsarbejde, som arbejdsopgaver af denne art kan give anledning til. Denne kombination af det belærende og noget praktisk, direkte økonomisk betonet, således som det sker ved disse undersøgelser, kan blive en nydannelse i det landøkonomiske ungdomsarbejde af virkelig værdi.

Alt, hvad der skal videre udvikles og stadig bevare sin tiltrækningskraft, må gradvis fornyes. Det gælder også det landøkonomiske ungdomsarbejde, der gennemføres på mange forskellige måder, spændende lige fra teoretisk undervisning til det allermest praktiske: Dyrkning af egen jord. Og herimellem findes de forskellige overgangsformer som husdyrbedømmelse og konkurrencer m. v.

Flyvehavre-undersøgelserne, der nu er påbegyndt som arbejdsopgave for unge landmænd, behøver ikke at være begrænset til de områder, hvor flyvehavren hidtil har opnået sin største udbredelse eller er blevet mødt med kraftige mod-

foranstaltninger. Der findes efterhånden flyvehavre-forekomster i næsten alle landets egne, og hvor de ikke allerede er, skal det flyvehavre-iblandede, importerede foderkorn snart sætte sine spor. Så godt som overalt vil en effektiv indsats være påkrævet både for at opspore eventuelle flyvehavre-forekomster og for at vække interesse for dens bekæmpelse, mens tid er. Eksemplet fra Lolland-Falster bør danne skole, både for flyvehavrebekæmpelsens og for ungdomsarbejdets skyld.

Det er ikke vanskeligt at skaffe sig kendskab til flyvehavren. I 428. meddelelse fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plante-kultur gøres der rede for dens botaniske forhold, dens udbredelse og betydning, spredningsveje og bekæmpelse. På et stort antal planteavlstudstillinger landet over vil flyvehavren i den kommende tid blive vist og beskrevet, og på mange markvandring vil den i sommerens løb blive fundet og betegnet som en af vore værste ukrudtsplanter, bl. a. fordi den er så vanskelig at bekæmpe effektivt. Der skulle således i de fleste egne blive forholdsvis let adgang til at stifte bekendtskab med den.

De systematiske flyvehavre-undersøgelser er netop en opgave, som egner sig for det frivillige, landøkonomiske ungdomsarbejde. Foreninger af unge landmænd og de landøkonomiske foreningers ungdomsudvalg bør tage dette arbejde op i egne, hvor flyvehavren optræder mere eller mindre. De har mulighed for at skaffe det fornødne mandskab til opgaven, til hvis praktiske gennemførelse der højst er 3—4 uger til rådighed.

For deltagerne er arbejdet både interessant og belærende. Og så har det den fordel, at det — til afveksling fra det meste af det øvrige landøkonomiske ungdomsarbejde — i nogen grad er økonomisk betonet. Der tænkes ikke her på det eventuelle vederlag, der kan ydes for arbejdet, men alene på den praktiske og økonomiske skadevirkning, som flyvehavren medfører i de landbrug, hvor den optræder.

Den her nævnte og i de foregående artikler udførligt omtalte arbejdsopgave fortjener at blive taget op på det bredest mulige grundlag. Begyndelsen er gjort, de første »lærepenge«